

Sorry if

In de Griekse Oudheid, zowel als bij de Maya's en in Vedische tijden, werd de tijd gezien als circulair. De seizoenen of de cycli van dood en leven fungeerden vaak als model voor herhaling en de creatie van (rationele) temporele patronen. Zo'n begrip van tijd is bijzonder zinvol in een agrarische samenleving. De industriële revolutie, de versnelling van de technologische ontwikkelingen en haar zware impact op werkomstandigheden en het dagelijkse leven, hebben aanleiding gegeven tot een nieuw concept van tijd als progressief en lineair. De gerichtheid van de tijd wordt vaak gedefinieerd in termen van technologie, industrialisatie en informatisering – die allemaal gezien worden als onvermijdelijk en cruciaal – waardoor de dominantie van bepaalde ideeën over vooruitgang (evolutionair, wetenschappelijk, economisch, sociaal) nog eens worden bevestigd. *Vooruitgang* is gelinkt aan een steeds groter wordend en systematisch winstidee en aan het vermarkten van kennis, wat in vroegere tijden niet bestond.

Futurama

WALT DISNEY,
Speech on the opening
day of Disneyland,
17 juli, 1955

De spectaculaire 'Futuramas' van de jaren 1939-40 en 1964-65 op de New Yorkse wereldtentoonstelling markeren een belangrijke stap in de productie van een algemene nieuwsgierigheid, die ideeën van een 'toekomst' verbindt met technologie en consumentisme. De sferische paleizen, gesponsord door *General Motors*, trokken zo'n 25 miljoen toeschouwers en toonden een beeld van het Amerika van 2024, dat voornamelijk bestond uit supersnelwegen en auto's. De productie van een consumptistische toekomst heeft zichzelf bewezen als bijzonder succesvol, voordelig, en duurzaam. Er bestaan ontelbaar veel modellen voor de toekomst: de consumptiemaatschappij, het socialisme, de informatiemaatschappij, duurzaam leven, het Enkelvoudige, de Eindtijd, de alom verspreide droomsamenleving van iconen en beleving, de creatieve industrieën, Armageddon™, enz... Elk daarvan kan ons handelen in het heden bepalen. Hedendaagse technotopia's worden vaak gerelateerd aan het internet, nanotechnologie, neurowetenschap of biotechnologie (terwijl ze even sterk beïnvloed worden door militaire technologie). De discourses die een bepaalde ontwikkeling voorstellen als bepalend voor 'de toekomst' zijn bijzonder gevarieerd maar ze bevatten wel vaak noties als veiligheid/zekerheid, risico, efficiëntie, comfort, voordeel, duurzaamheid.

Paranoia en performativiteit

De groeiende industrieën van risicomanagement en veiligheid gaan uit van een link tussen toekomstbeelden en bedreiging. De campagnes en discourses rond terrorisme en de productie van angst die daaruit voortvloeit, hebben sinds 2001 aan invloed gewonnen, samen met de gedwongen gewaarwording van de klimaatverandering. De opwarming van de aarde confronteert ons met een mogelijk (bijna) eindpunt van de mensheid en brengt nieuwe modellen voor een duurzame toekomst voort, met de maatregelen, sociale configuraties en industrieën van dien. Relevante toekomstbeelden bepalen een beleid in het heden, maar natuurlijk kan de keuze van deze beelden nooit berusten op wetenschappelijke kennis. Terwijl we nog aan het worstelen zijn met de klimaatverandering, wordt het steeds duidelijker dat we niet zeker weten waar die verandering aan te wijten is: menselijke activiteit of de opwarming van de planeet, onafhankelijk van wat wij doen. We kunnen niet zeggen waar het over gaat, maar we hebben er wel ideeën over en dus proberen we om preventieve actie te ondernemen.

Een uitspraak doen over hoe de *toekomst* er uit zal zien, maakt duidelijk op welke manier je daar het liefst over nadenkt: misschien als een belofte, misschien als een bedreiging. Omdat *toekomst* nu precies datgene is wat nog niet bestaat, kan ze zich op geen enkele andere manier zichtbaar maken dan doorheen onze verbeelding en de acties die we plannen om haar waar te maken. Onze toekomstprojecties zijn echter gebaseerd op concrete situaties en contexten uit het heden, waarvan we bepaalde aspecten willen bevestigen en verlengen. Denkbeeldige toekomstten werken door uitbreiding: je zou hen de *toekomstige hedens* (*future presents*) kunnen noemen.